Asia: HE 64/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi

Vastaanottaja: Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Asia: HE 64/2026
Aika: Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kokous keskiviikkona 27.5.2026

Vammaisfoorumi on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Vammaisfoorumi ry kiittää kutsusta tulla kuultavaksi ja mahdollisuudesta jättää kirjallinen asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Joustomalli on askel joustavampaan työkyvyttömyyseläkkeiden ja ansioiden yhdistämiseen

Vammaisfoorumi näkee, että esitetty malli olisi askel eteenpäin joustavammassa järjestelmässä. Joustavampi yhteensovittaminen vähentäisi kannustinloukkuja, tukisi osatyökykyisten työhön kiinnittymistä, kasvattaisi työtunteja ja parantaisi yksilöiden toimeentuloa. Malli mahdollistaisi ajoittaiset suojaosan ylitykset esim. lomarahojen ja lisäpalkkioiden osalta. Se mahdollistaa myös sen, jos haluaa kokeilla hetkellisesti työajan lisäämistä. Vuositasoinen joustosumma voi myös yksinkertaistaa etuusseurantaa: yksittäiset ylitykset eivät enää laukaisisi keskeytyksiä, vaan kirjautuisivat joustosumman kulutukseksi. Vasta jouston täytyttyä tulee kyseeseen vähennys eläkkeestä.

Hallituksen esityksessä on positiivista, että ammatillisen kuntoutuksen aikana voisi ansaita tuloja, joita ei huomioida yhteensovituksessa ja että myöskään omaishoidon tuesta annetun lain perusteella maksettavaa hoitopalkkiota ei huomioida yhteensovituksessa. Lausuntopalautteen jälkeen lisätty etuoikeutettu tulo luottamustoimien osalta on myös kannatettava muutos.

Vammaisfoorumi näkee mallin heikkoutena sen, että vakituisissa työsuhteissa tapahtuvaa tulojen nousua malli ei salli. Esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläkettä saaville voi ansioraja

tulla vastaan, vaikka työaika ei olisi lisääntynyt. Tilanne lähtökohtaisesti on näillä henkilöillä se, että he tekevät pitkäaikaisesti työtä osatyökyvyttömyyseläkkeen turvin. Joustomalli ei tuo ratkaisua siihen, että ansiorajan tultua vastaan, on työaikaa vähennettävä tulojen noustessa. Ansiorajan kertakorotus ja indeksikorotukset voivat osittain tuoda ratkaisun tilanteeseen, mutta usein palkkakehitys on ollut korotuksia korkeampaa. Tilanne ei vastaa YK:n vammaisyleissopimuksen edellytystä siitä, että vammainen henkilö voi edetä urallaan. Vammaisyleissopimus edellyttää, että vammaisilla henkilöillä tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet edetä urallaan, saada tarvittavaa tukea ja mukautuksia, sekä tulla kohdelluksi syrjimättömästi kaikissa työuran vaiheissa.

Joustosumman tulisi olla korkeampi

Hallituksen esityksessä joustosumma olisi 2 x suojaosa. Joustosumman määrä on Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan melko alhainen, mikä voi luoda uuden kannustinkynnyksen. Mikäli eläkkeensaaja haluaa pitäytyä joustosumman sisällä, ei määrä mahdollista isoa työajan lisäämistä pidemmäksi aikaa. Pidempiaikainen kokeilu lisätyillä työtunneille varmistaisi kokeilijalle, onko työkyky vahvistunut niin paljon, että voisi siirtyä työkyvyttömyyseläkkeeltä kokonaan työhön.

Eläkeoikeuden katkeaminen 12 k:n jälkeen täydessä työkyvyttömyyseläkkeessä

Hallituksen esityksessä reunaehtona on yhtämittainen kuukausirajan ylitys 12 kk:n ajan. Mikäli suojaosa ylittyy yhtäjaksoisesti 12 kk:n ajan, työeläkejärjestelmässä täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu osatyökyvyttömyyseläkkeeksi. Kelan eläkejärjestelmässä eläkeoikeus katkeaa kokonaan. Työeläkejärjestelmässä osatyökyvyttömyyseläkettä saavilla suojaosan ylitys voi tapahtua 24 kk:n ajan.

Vammaisfoorumi pitää 12 kk rajaa epäoikeudenmukaisena kansan- ja takuueläkkeen saajien näkökulmasta, koska niissä ei ole osaeläkettä ja siten heidän tilanteensa olisi epäedullisempi kuin työeläkettä saavilla. Vammaisfoorumi esittää, että Kelan eläkkeiden osalta punnittaisiin 24 kk:n rajaa. Perusteluna mallin vertautuminen nykyiseen eläkkeen lepäämään jättämisen malliin sekä vammaisyleissopimuksen artiklan 28:n näkökulmasta toimeentulon jatkuvuus. Vammaisyleissopimuksen artikla 28 (riittävä elintaso ja sosiaaliturva) edellyttää sosiaaliturvaa ilman syrjintää. Jos oikeus katkeaa pysyvästi 12 kk:n jälkeen, eläkkeensaajan sosiaalinen turva katkeaa kohtuuttoman nopeasti suhteessa tulokehityksen luonteeseen vaihtelevalla työkyvyllä. Vammaisfoorumi esittää, että eläkeoikeuden katkeamisen sijaan otettaisiin käyttöön eläkkeen keskeytys tai eläkkeen nopea palautusmenettely (nopea uudelleenmaksu, jos tulot taas laskevat rajan alle). Nämä toteuttaisivat vammaisyleissopimusta paremmin kuin lopullinen lakkautus.

Lakkautuksen aikaperspektiiviä perustellaan yhteneväisellä eläkejärjestelmien logiikalla, mutta toisaalla perustellaan kuitenkin sitä miksi erilaiset eläkejärjestelmät oikeuttavat erilaisen kohtelun (12.5. Yhdenvertaisuus). Eläkkeen keskeytys ja oikeuden säilyttäminen riittäisivät varmistamaan, ettei etuus juokse kokoaikatyön rinnalla, mutta pelkkä keskeytys antaisi kuitenkin turvaa, jos terveydentila heikkenee ja ansiot vähenevät. Tämä olisi sekä inhimillistä että myös hallinnollisesti viisasta vähentäen eläkkeiden uudelleen hakemisia.

Vammaisfoorumi ry

Anne Mäki

Vammaisfoorumi ry:n työllisyystyöryhmä, anne.maki@invalidiliitto.fi

Maija Aatelo
puheenjohtaja

Anni Kyröläinen
pääsihteeri
p. 045 217 4936
anni.kyrolainen@vammaisfoorumi.fi